

การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกระหว่าง พ.ศ. 2475-2482

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองขึ้นปี พ.ศ. 2476 เป็นความ-
 สืบเนื่องมาจากการจัดการศึกษากฎหมายของโรงเรียนกฎหมาย โดยวิชากฎหมายได้ถูกทำ
 ให้กลายเป็นอุปกรณ์สำคัญต่อการเผยแพร่อุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตย ซึ่งมีคณะราษฎร
 เป็นผู้จัดตั้งขึ้น จากการทำนักกฎหมายกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดวางระเบียบใหม่
 ของสังคมด้วยการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่มีการยึดแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย-
 เป็นหลัก ด้วยเหตุพัฒนาการของสังคมไทยที่มีได้วิวัฒน์ไปตามธรรมชาติด้วยตัวเอง หากแต่
 ปัจจัยนอกสังคมได้กลายมาเป็นตัวการสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
 ดังนั้นการเข้าสู่ระบบสังคมแบบเสรีประชาธิปไตยของไทย จึงเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิด
 จากกลุ่มชนชั้นนำของรัฐ ซึ่งเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ ด้วยเหตุที่จะ
 เป็นความต้องการรักษาความมั่นคงของชาติเท่านั้น โดยกลุ่มผู้ได้รับการศึกษาจนมีความรู้
 และความเชี่ยวชาญตามแบบตะวันตก* ได้กลายมาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอำนาจรัฐ
 หลังการปฏิรูปประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ๔ ในปี พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา
 ทำให้กลุ่มผู้ถือผลประโยชน์ในความมั่นคงของอำนาจรัฐได้กระจายลงสู่กลุ่มบุคคลที่มีบทบาท-
 ต่อการพัฒนาความก้าวหน้าของรัฐเหล่านั้นอันเป็นไปตามแนวคิดแบบตะวันตก ซึ่งหลุดพ้นจาก
 คติความเชื่อทางศาสนา นอกเหนือไปจากกลุ่มเชื้อพระวงศ์ และขุนนางชั้นสูงที่ยังอยู่ภายใต้
 กรอบแนวคิดแบบจารีตเดิมของไทย เป็นผลให้ความเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมเสรี--
 ประชาธิปไตยของไทยมิได้เกิดขึ้นจากความประสงค์ของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมแต่ประการ
 ใด ฉะนั้นการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองจึงจำต้องมีขึ้นเพื่อการเผย
 แพร่อุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยให้กระจายออกสู่สาธารณชน อันจะเป็นการผลิต
 ผู้ชำนาญการในการพัฒนาประเทศให้เป็นแบบตะวันตกที่มากขึ้นต่อไป โดยให้วิธีการกระตุ้น
 ให้ประชาชนผู้ที่เป็นพลเมืองของชาติทุกคนได้ตระหนักถึงสิทธิ และเสรีภาพที่ตนมีอยู่เพื่อการ
 เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อปกป้อง และรักษาสิทธิในความเป็นมนุษย์ของตนตามแนว
 ความคิดแบบตะวันตก ซึ่งจะเป็นการกำหนดให้ผู้ที่เป็พลเมืองของชาติได้ประจักษ์ถึง
 ประโยชน์ของการศึกษาต่อการพัฒนาชาติต่อไป

ด้วยความต้องการปรับตัวให้เข้าใกล้ความเป็นสากล ซึ่งได้เริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อมีการก่อ
 ตั้งโรงเรียนกฎหมายในปี พ.ศ. 2440 ทำให้รัฐเห็นความจำเป็นของการจัดการศึกษา--
 กฎหมายให้แก่คนในสังคม และด้วยความต้องการนี้ทำให้ไทยจำต้องนำเอาความรู้ตามระบบ
 ประมวลกฎหมาย ซึ่งมีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพโดยกำเนิดของมนุษย์

* กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้แก่กลุ่มที่สามารถเรียนรู้ถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีแบบตะวันตก-
 มาใช้ในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อความมั่นคง
 ของรัฐเป็นประการสำคัญ

เป็นหลักในการอธิบายเนื่องจากประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยมส่วนใหญ่ใช้ระบบประมวล-กฎหมาย และไทยมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับจากประเทศเหล่านั้น การจัดวางหลักสูตรของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง ซึ่งยึดอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการเผยแพร่แนวความคิดออกสู่สาธารณชน จึงได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายให้มีส่วนช่วยปรับความคิดของบุคคลในสังคม ซึ่งยังหลงเหลือมาจากการเป็นรัฐ---สมบูรณาญาสิทธิให้เข้าใกล้กับความเป็นสากลมากขึ้น แต่จากการที่สังคมไทยในขณะนั้นยังมีความสืบเนื่องมาจากการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิ ทำให้การอธิบายเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของไทยในช่วงนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอย่างสมบูรณ์ โดยความหมายของสิทธิ และเสรีภาพตามคำอธิบายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองก็ได้แสดงให้เห็นถึงการจำกัดสิทธิต่างๆ ของบุคคลในลักษณะที่เป็นความต่อเนื่องมาจากคำบรรยายในโรงเรียนกฎหมายบางวิชาที่ยังคงไว้---พร้อมไปกับการสอนให้รู้จักสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยซึ่งเป็นความรู้ใหม่ แต่คำอธิบายกฎหมายในเรื่องนี้ก็ยังคงจำกัดสิทธิบางประการของบุคคลที่จะให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตรงตามแนวคิดใหม่อย่างสมบูรณ์

5.1 คณะราษฎร และการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2476 เป็นไปเพื่อสนองนโยบายของรัฐตามแถลงการณ์ของคณะราษฎรที่ต้องการให้

1. ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
2. ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ ตามขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ
3. ราษฎรย่อมจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่จากรัฐ³¹²

ด้วยทัศนะของนักกฎหมายที่ "ถือว่าวิชาความรู้ทางด้านกฎหมายมีความสำคัญต่อการจัดวางบรรทัดฐานและกฎระเบียบใหม่"³¹³ ฉะนั้นแนวความคิดในการจัดวางกฎระเบียบใหม่จึงถือเป็นการภารกิจหนึ่งของเหล่านักกฎหมายที่จะเป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดวางบรรทัดฐาน และกฎระเบียบที่เกิดขึ้นมาแก่ประชาชนในชาติ ซึ่งในการให้การศึกษามุ่งการบรรลุสำเร็จในภารกิจของนักกฎหมายสมัยใหม่นั้น นายปรีดี พนมยงค์เป็นนักกฎหมายคนสำคัญผู้เป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือคณะราษฎร เป็นผู้ทำให้แนวความคิดนั้นเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นในฐานะของผู้ประศาสน์การแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ดังนั้นการให้ความหมายของมนุษย์ตลอดจนสิทธิ และเสรีภาพที่มนุษย์พึงมีตามแนวคิดของชาวตะวันตกจึงได้รับการถ่ายทอดลงสู่อุดมการณ์ของรัฐภาย-

³¹² "ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1" เอกสารการเมือง-การปกครองไทย พ.ศ. 2417-2477, หน้า 211.

³¹³ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2535), หน้า 71.

ใ้การปกครองตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยที่คณะราษฎรได้สถาปนาขึ้น จากการส่งผ่านมายังรูปแบบ และกระบวนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เพื่อให้มีการแพร่กระจายออกสู่สาธารณชนในวงกว้าง ดังคำประกาศการณ์ในวันสถาปนามหาวิทยาลัยฯ ว่าทางมหาวิทยาลัยฯ มีนโยบายที่จะ "เปิดโอกาสให้แก่พลเมืองที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป"^{๑๔} อันจะเป็นการกำหนดให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาออกไปในลักษณะที่กว้างขวางยิ่งขึ้น จากเดิมที่การศึกษากฎหมายจะถูกจำกัดอยู่เพียงในกลุ่มบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยฯ ได้กำหนดให้มีการโอนนักศึกษามาจากคณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{๑๕} ทั้งนี้ในการก่อตั้งคณะนี้ก็ถือกำเนิดมาจากการยุบรวมนักเรียนกฎหมายจากโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมนั่นเอง^{๑๖}

การที่หลักสูตรของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเน้นวิชากฎหมายเป็นหลัก^{๑๗} จึงเป็นความต้องการที่จะให้ประชาชนได้รู้จักกฎระเบียบใหม่ของสังคม โดยความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชไปเป็นระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยของไทยนั้น เป็นลักษณะของการข้ามขั้นตอนการวิวัฒนาการทางสังคม^{๑๘} ซึ่งเป็นพัฒนาการไปตามลำดับขั้นของธรรมชาติทางสังคม การข้ามขั้นตอนของการวิวัฒนาการตามธรรมชาติของสังคมไทยอันเป็นไปตามลักษณะของวิถีวิวัฒนาการนั้น ทำให้ "ระบบของสังคมไทยในปัจจุบัน" จึงมีบางส่วนจากระบบค้ำคิดนา"^{๑๙} หลงเหลืออยู่ การกำหนดให้ประชาชนผู้อยู่ในฐานะของการเป็นพลเมืองของชาติจำต้องเรียนรู้กฎระเบียบใหม่ๆ ตลอดจนแนวคิดต่างๆ ที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของชาวตะวันตกจึงต้องถูกจัดให้มีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเป็นการปลดปล่อยระบบค้ำคิดนาที่ยังหลงเหลืออยู่ให้ลดน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันจะเป็นการปรับโลกทัศน์ของคนในสังคมให้เข้ากับโลกทัศน์ของชาวตะวันตกด้วยเหตุที่วัฒนธรรมตะวันตกได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมสากลที่คนทั้งโลกจำต้องยอมรับ (ซึ่งเป็นไปตามกระแสของการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยมตะวันตกนั่นเอง) อีกทั้งยังเป็นความต้องการที่หลากหลายระบบการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของกลุ่มบุคคล

^{๑๔} หลวงประดิษฐมนูธรรม, "คำประกาศการณ์" ปริทัศน์ นมมยงค์ : ชีวิต งาน และธรรมศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสรัยอัฐิธาตุ ท่านผู้ประกาศการณ์ ปรีดี พนมยงค์ 6-11 พฤษภาคม 2529, หน้า 26.

^{๑๕} หลวงสารนิยประสาสน์, เรื่องเดิม, หน้า 53.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน

^{๑๗} บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 39.

^{๑๘} ปรีดี พนมยงค์, ข้อเขียนทางปรัชญา (กรุงเทพฯ: สถาบันสยามเพื่อการศึกษา--วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม, 2518), หน้า 65.

* คือ พ.ศ. 2500 บทความนี้เขียนขึ้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน

ที่เคยทรงอิทธิพลอยู่ โดยที่กลุ่มบุคคลนั้นอาจใช้ความมีอภิสิทธิ์ของกลุ่มตนรกล้ำสิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์ของชนส่วนใหญ่ ซึ่งชนส่วนใหญ่ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติอย่างเป็นทางการ และเด่นชัดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

แนวคิดในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดในการก่อตั้งสถาบันการศึกษาของฝรั่งเศส (Académie) ที่เรียกว่า Académie des Science Morales et Politiques^{๒๒๐} ซึ่งอาจแปลเป็นไทยได้ว่า สถาบันธรรมศาสตร์และการเมือง ดังนั้นชื่อมหาวิทยาลัยที่ว่า "วิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง" จึงมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า University of Moral and Political Sciences^{๒๒๑} โดยการที่คำว่า "Moral" มีความหมายว่า "Principles of Right and Wrong"^{๒๒๒} ซึ่งสิ่งนี้ก็คือหลักศีลธรรมตามความหมายในภาษาไทย ฉะนั้น "Moral" หรือ "หลักศีลธรรม" จึงเป็นสิ่งที่นายปรีดี พนมยงค์ในฐานะผู้ประศาสน์การของมหาวิทยาลัยฯ ต้องการนำเอามาใช้ในกระบวนการจัดการศึกษาของทางมหาวิทยาลัยฯ ควบคู่ไปกับวิชากฎหมายแบบตะวันตก การเผยแพร่ความรู้ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางกฎหมายแบบจารีตไทยที่เรียกว่า พระธรรมศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบ "หลักศีลธรรม" ตามความเชื่อในพหุศาสนา ให้นานและประยกต์ไปกับแนวความคิดของกฎหมายแบบตะวันตกในลักษณะที่ให้มีส่วนเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน โดยทั้งนี้เพื่อให้การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายของทางมหาวิทยาลัยฯ จะต้องไม่ขัดต่อกฎระเบียบประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมืองเดิมของรัฐบาลประการที่ยังจำต้องรักษาเอาไว้ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยได้มีบทบัญญัติให้คงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์บางประการไว้ เช่น การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี การลงพระปรมาภิไธยให้การประกาศใช้กฎหมายมีผล เป็นต้น ในลักษณะของการกำหนดให้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มิใช่ทรงอยู่ภายใต้ข้อบังคับของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ความต้องการประนีประนอมกับกลุ่มชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมของรัฐบาลภายใต้การนำของคณะราษฎร^{๒๒๓} เช่น การแต่งตั้งพระยามโนปกรณนิติธาดาผู้มีความใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่หลักสูตรของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจำต้องสนองตอบต่อนโยบายประนีประนอมนั้น ด้วยการกำหนดเนื้อหาวิชาให้มีความสอดคล้องกันระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแบบจารีตไทยกับความรู้ทางกฎหมายแบบตะวันตก ในลักษณะที่มิให้มีการขัดแย้งกันเอง ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนได้

^{๒๒๐} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, "ปรีดี พนมยงค์กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" ปรีดี พนมยงค์: ชีวิต งาน และธรรมศาสตร์, หน้า 65.

^{๒๒๑} เรื่องเดียวกัน

^{๒๒๒} A. S. Hornby, Op. cit., p. 543.

^{๒๒๓} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 225.

เรียนร้เพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่มุ่งสร้างผู้มีแนวความคิดตามแบบตะวันตกเพื่อล้มสถาบัน-----พระมหากษัตริย์ ซึ่งเคยทรงกุมอำนาจทางการเมืองอยู่เดิมแต่อย่างใด จากการที่รัฐได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยฯ มีสถานะภาพเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรม-ศาสตร์ และการเมือง พ.ศ. 2476 ซึ่งระบุให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยฯ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ อันประกอบไปด้วย อาทิ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ^{๓๒๔} เป็นต้น ทำให้นโยบายในการจัดการศึกษาของทางมหา-วิทยาลัยฯ สามารถสอดคล้องสานไปกับนโยบายของรัฐได้อย่างแนบแน่น

ส่วนระเบียบการรับสมัครผู้ที่ จะเข้ามาเป็นนักศึกษา เพื่อรับปริญญาตรีเป็นธรรม-ศาสตร์บัณฑิตนั้น มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ได้กำหนดขึ้นเป็น 2 ประเภท คือ

1. นักศึกษาประเภทสอบเข้า ซึ่งกำหนดให้กับบุคคลทั่วไปที่มีได้มีความสัมพันธ์กับการเมือง และระบบราชการ โดยทางมหาวิทยาลัยฯ จะจัดให้มีการสอบปีละ 3 ครั้ง เนื่องจากทางราชการกำลังมีความต้องการผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อใช้ในางานของทาง-ราชการมากขึ้น ผู้ที่จะเข้าเป็นนักศึกษาประเภทนี้ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่มหาวิทยาลัยฯ อาจยกเว้นให้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์เข้าเรียนได้ เมื่อผู้นั้นสอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์ของกระทรวงธรรมการ

1.2 มีความประพฤติเรียบร้อย ซึ่งต้องมีผู้รับรองหนึ่งคน ผู้รับรองนั้นจะต้องเป็นเนติบัณฑิต หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือผู้ที่ได้รับปริญญาใดปริญญาหนึ่งแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนี้ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการตั้งแต่ชั้นประจำแผนกขึ้นไป

1.3 สอบไล่ได้มัธยมบริบูรณ์ของกระทรวงธรรมการ หรือสอบความรู้เบื้องต้นของมหาวิทยาลัยนี้ได้ หรือสอบความรู้อย่างอื่นอันมหาวิทยาลัยยอมเทียบให้เท่ากับวิทย์ฐานะดังกล่าวข้างต้น

2. บุคคลอื่นที่อยู่นอกเหนือจากบุคคลในข้อ 1. ซึ่งมีสถานะภาพทางสังคม พื้นความรู้ หรือมีการประกอบอาชีพที่สามารถนำเอาความรู้ที่จะได้รับไปใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง และสังคม ตลอดจนระบบราชการตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยของไทยได้ต่อไปไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง โดยทางมหาวิทยาลัยฯ จะอนุญาตให้มีผู้เข้าฟังการสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะไม่มิลิทธิจะเข้าทำการสอบก็ได้^{๓๒๕} และผู้ที่ประสงค์จะเข้ารับการศึกษาในประเภทนี้ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

2.1 เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

^{๓๒๔} บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 91.

^{๓๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

2.2 เป็นผู้แทนตำบล

2.3 ผู้ที่เป็นข้าราชการในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้บังคับบัญชารับรองว่ามีความชำนาญในราชการเป็นพื้นความรู้เพียงพอที่จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้

2.4 ผู้ที่เคยเป็น นักเรียนของโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และผู้ที่เคยเป็นนักเรียนของโรงเรียนข้าราชการพลเรือน หรือคณะนิติศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ได้ออกจากสถานศึกษาเหล่านี้ไปก่อนเรียนสำเร็จ โดยไม่มีความผิด

2.5 เป็นทนายความชั้นสอง

2.6 ผู้ซึ่งได้รับสิทธิให้เข้าศึกษาในแผนกนิติศาสตร์ได้ตามข้อบังคับที่ ๒ ให้อยู่ในขณะตี--ประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศใช้เมื่อ 20 มีนาคม พ.ศ. 2476^{๒๒๖}

การให้ความสะดวกแก่นักศึกษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะเป็นการสนับสนุนนโยบายการให้--เสรีภาพทางการศึกษาจากรัฐแก่ประชาชนภายใต้อุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยจากการ--สถาปนาขึ้นโดยคณะราษฎร ในการนี้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองยังได้ส่งเสริมการศึกษาด้วยการอนุโลมให้บุคคลที่ไม่สามารถมาฟังคำบรรยายได้ มีสิทธิสามารถเข้าสอบไล่ได้ อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาในส่วนภูมิภาคที่อยู่ห่างไกล และขาดความสะดวกที่จะเดินทางมาฟังคำบรรยายยังมหาวิทยาลัย ฯ ซึ่งการอำนวยความสะดวกนั้นทางมหาวิทยาลัย ฯ ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงธรรมการ โดยธรรมการประจำจังหวัดจะเป็นผู้จัดหาเอกสารคำสอนไปจำหน่ายให้แก่ศึกษายังจังหวัดในความรับผิดชอบของตน นอกจากนี้ในการสอบไล่ นักศึกษาก็สามารถทำการสอบผ่านธรรมการจังหวัดได้ตามกำหนดเวลาที่ทางมหาวิทยาลัย ฯ ระบุ^{๒๒๗} ส่วนการบรรยายในชั้นเรียนนั้นจะใช้รูปแบบเดียวกับในต่างประเทศคือการจัดให้มีการบรรยายตลอดชั่วโมงที่ทำการสอนประกอบ--คำสอนที่ทางมหาวิทยาลัย ฯ จะจำหน่ายให้ในราคาย่อมเยา^{๒๒๘} ปัญหาหนึ่งของมหาวิทยาลัย ฯ คือยังมีความต้องการตำราภาษาไทยเพื่อประกอบการศึกษาวิชากฎหมายเพิ่มขึ้น เนื่องจากตำรากฎหมายที่เป็นภาษาไทยยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นในการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองครั้งที่ 6/2477 จึงมีมติเห็นควรให้ว่าจ้าง เติบโตติที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ให้เข้ามา

^{๒๒๖} "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476"

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 50 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2476 อ้างจาก บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 44-45.

^{๒๒๗} บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 57-58.

^{๒๒๘} มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ--มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 3/2478"

เป็นผู้ช่วยจัดทำตำราดังกล่าวให้เพียงพอแก่ความต้องการของนักศึกษา^{๓๒๙}

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีนโยบายที่จะผลิตอาจารย์ประจำ เพื่อทดแทนอาจารย์ส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ในการผลิตอาจารย์ประจำนั้น ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินการจัดส่งผู้ที่เป็นเนติบัณฑิตให้ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกยังประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้การผลิตอาจารย์ประจำก็ยังเป็นการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของทางมหาวิทยาลัยฯ ต่อไปด้วยทางหนึ่ง ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้กำหนดคุณสมบัติของเนติบัณฑิตผู้ที่จะเข้ารับการสอบแข่งขันเพื่อไปศึกษาต่อยังประเทศฝรั่งเศสไว้ดังนี้

1. จะต้องเป็นเนติบัณฑิตมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. มีความรู้ในทางภาษาฝรั่งเศสอย่างดี สามารถค้นคว้าตำราฝรั่งเศสได้
3. จะต้องเป็นผู้ที่เคยทำการสอนวิชากฎหมายมาแล้ว^{๓๓๐}
(แต่ทั้งนี้ในการสอบกำหนดให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น)^{๓๓๑}

ในการจัดทำตำราเพื่อการให้บริการแก่นักศึกษา และบรรเทาปัญหาการขาดแคลนตำราภาษาไทยนั้น นอกจากทางมหาวิทยาลัยฯ จะส่งบุคลากรไปศึกษาในระดับปริญญาเอก เพื่อการกลับมานำพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยฯ แล้ว การจัดสอบคัดเลือกผู้ช่วยผู้จัดทำตำรา เป็นอีกประการหนึ่งที่ทางมหาวิทยาลัยฯ จะทำการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย เข้ามาพัฒนาประสิทธิภาพทางการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด ซึ่งในการสอบคัดเลือกดังกล่าวมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้บุคคลผู้มีความสามารถจำนวน ตะเวทิกุล^{๓๓๒}

ในการคัดเลือกนี้ทำให้นายเสริม วิจิฉัยกุล และนายทวี ตะเวทิกุลได้ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่ประเทศฝรั่งเศสในเวลาต่อมา^{๓๓๓} การที่สถาบันการศึกษากฎหมายของฝรั่งเศสยอมรับความรู้ทางกฎหมายของเนติบัณฑิตไทย ให้สามารถเข้ารับการศึกษต่อในระดับปริญญาเอกในสถาบันของตนได้นั้น ก็เป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งบอกว่าพื้นฐานความรู้ทางกฎหมายของไทยสามารถเทียบเท่ากับความรู้ของชาวตะวันตกแล้ว และการแพร่กระจายความรู้ทางกฎหมายออกสู่สาธารณชนส่วนใหญ่อันจะมีผลต่อการกำหนดระเบียบใหม่ให้กับสังคมไทยก็เป็น

^{๓๒๙} มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 6/2477"

^{๓๓๐} มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 5/2478"

^{๓๓๑} เรื่องเดียวกัน

^{๓๓๒} อีกนัยหนึ่งการรับ "ผู้ช่วยจัดทำตำรา" ก็เป็นการรับสมัครอาจารย์ประจำนั่นเอง

^{๓๓๓} บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 86.

^{๓๓๓} มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 2/2479"

4 คน เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ช่วยจัดทำตำราตามความต้องการของทางมหาวิทยาลัยฯ อันได้แก่ ขนประเสริฐภุมมาตรา นายเสริม วินิจฉัยกุล นายวิจิตร ลลิตานนท์ และนายทวี การแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะสามารถปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับจากชาวตะวันตก ได้ในเวลาต่อมา การหลดพ้นพันธะจากสนธิสัญญาไม่เสมอภาคที่ไทยทำกับประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยมก็ย่อมจะบังเกิดขึ้นในที่สุด

จากการที่ทางมหาวิทยาลัย ๔ ประสบกับปัญหาการขาดพื้นฐานความรู้ที่จะใช้ศึกษาในระดับปริญญาตรี ทำให้นักศึกษาจำนวนมากมีผลการเรียนอ่อน และไม่สามารถผ่านเกณฑ์การสอบไล่ของมหาวิทยาลัย^{๓๓๔} อีกทั้งการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ซึ่งระบุให้ "ผู้มีความประสงค์จะเข้าเรียนในอุดมศึกษาต้องเรียนสำเร็จชั้นเตรียมอุดมศึกษา ก่อน"^{๓๓๕} ทำให้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจำต้องจัดการศึกษาในระดับเตรียมปริญญาขึ้นเพื่อการผลิตนักศึกษาให้กับทางมหาวิทยาลัยฯ โดยทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาในระดับเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2481 โดยกำหนดให้ "รับนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 6 เข้าเรียนในชั้นเตรียมปริญญาอีก 2 ปี แล้วจึงจะเข้าเรียนต่อไปในชั้นปริญญา"^{๓๓๖} ในมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเลยโดยไม่ต้องสอบ ส่วนคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นนักเรียนนั้นมีดังนี้

1. มีอายุไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์
2. มีความประพฤติเรียบร้อย ซึ่งต้องมีผู้รับรองหนึ่งคน ผู้รับรองนั้นจะต้องเป็นเนติบัณฑิต หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือผู้ที่ได้ปริญญาโดยปริญญาหนึ่งแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนี้ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการ ตั้งแต่ชั้นประจำแผนกขึ้นไป
3. สอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมปีที่ 6) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 หรือเทียบเท่า^{๓๓๗}

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองยังได้จัดให้มีการสอนในระดับ-

^{๓๓๔} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, สำนักนันทธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2477 - 2511 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2535), หน้า 77.

^{๓๓๕} กรมวิชาการ, ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ (พระนคร : โรงพิมพ์มณฑล--การพิมพ์, 2504) หน้า 117 อ้างจาก ไพฑูริย์ สินลารัตน์, "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 58.

^{๓๓๖} บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 98.

^{๓๓๗} มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "ข้อบังคับว่าด้วยการเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง" ประกาศเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2480 อ้างจาก บุญเย็น วอทอง, เรื่องเดิม, หน้า 98.

ปริญญาโทขึ้น ซึ่งตามระเบียบการรับนักเรียนนั้น ทางมหาวิทยาลัย ฯ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องการเข้าศึกษาในระดับปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต (น.ม.) ไว้ดังนี้

“ผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย- และผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ได้รับการผ่อนผันเข้าศึกษาปริญญาโทได้ทันที.....ส่วนผู้ที่ได้ปริญญา หรือประกาศนียบัตรจากสถานศึกษาอื่นในสยามหรือในต่างประเทศ” ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีก็สามารถขอให้ทางมหาวิทยาลัย ฯ ผ่อนผันให้เข้ารับการศึกษได้เช่นกัน”^{๓๓๘}

ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยฯ ยังได้กำหนดให้ “ผู้สมัครสอบจะต้องแสดงหลักฐานว่าได้ทำการฝึกหัดงานมาแล้วเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปีในศาลยุติธรรม กรมอัยการ หรือสำนักงาน- ทนายความ โดยเฉพาะในกรณีหลังนี้ผู้สมัครสอบจะต้องแสดงหลักฐานอีกด้วยว่าได้เคยว่าความในคดีใหญ่ๆ มาไม่ต่ำกว่า 25 เรื่อง มหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาตามบันทึกของผู้บังคับบัญชา ซึ่งถ้าเป็นข้าราชการต้องอยู่ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากอง”^{๓๓๙}

5.2 กระบวนการจัดการศึกษา

สำหรับหลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีจุดมุ่งหมายให้ การศึกษาในระดับนี้เป็นการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายออกสู่สาธารณชนทั่วไป เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการใช้ความรู้ทางกฎหมายให้เป็นอุปกรณ์ต่อการปกครองระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยอันเป็นไปตามอุดมการณ์ทางการเมืองของรัชนี- ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะได้รับปริญญา “ธรรมศาสตร์บัณฑิต” (จ.บ.) ซึ่งตามหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต พ.ศ. 2477 ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้กำหนดให้นักศึกษาต้องศึกษาวิชาต่างๆ จำนวน 6 ภาคการศึกษา ภายในระยะเวลา 3 ปี ดังนี้

ภาคการศึกษาที่หนึ่ง

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (ธรรมศาสตร์)
2. กฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. กฎหมายเลือกตั้ง
4. ธรรมนูญศาลยุติธรรม
5. กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล

ภาคการศึกษาที่สอง

1. กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน
2. กฎหมายอาญา

^{๓๓๘} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “ธรรมศาสตร์ 50 ปี” จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปีแห่งการสถาปนา 27 มิถุนายน 2527, หน้า 150.

^{๓๓๙} หลวงสารนัยประสาสน์, เรื่องเดิม, หน้า 75-76.

3. วิธีพิจารณาความอาญา

ภาคการศึกษาที่สาม

1. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
 - 1.1 นิติกรรมและหนี้
 - 1.2 การประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน
 - 1.3 ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้
 - 1.4 เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน
 - 1.5 ยืม ฝากทรัพย์สิน เก็บของในคลังสินค้า ประทานประยอม การพินันและขั้นต่อ
 - 1.6 ตัวแทน นายหน้า จัดการงานนอกสั่ง

ภาคการศึกษาที่สี่

1. วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
 - 1.1 บัญชีเดินสะพัด ตัวเงิน ประกันภัย
 - 1.2 หุ้นส่วนและบริษัท สมาคม
 - 1.3 ครอบครัวและมรดก
2. วิธีพิจารณาความแพ่ง
3. กฎหมายลักษณะพยานและจิตตวิทยา
4. กฎหมายลักษณะล้มละลาย

ภาคการศึกษาที่ห้า

1. ลัทธิเศรษฐกิจ
2. เศรษฐศาสตร์
3. กฎหมายการคลัง

ภาคการศึกษาที่หก

1. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 แผนกคดีเมือง
 - 1.2 แผนกคดีบุคคล
 - 1.3 แผนกคดีอาญา
2. กฎหมายปกครอง
3. ระเบียบวิธีปฏิบัติราชการของทบวงการเมือง^{๓๔๐}

ในการจัดการศึกษานั้น ทางมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้บรรจุวิชาใหม่ๆ เข้าไว้ในหลักสูตร โดยในการศึกษาระดับปริญญาตรีนี้ได้มีการกำหนดให้มีการสอนวิชา

^{๓๔๐} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ "มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ระเบียบการศึกษาในหลักสูตรชั้นปริญญาตรี", เรื่องเดิม, หน้า 94-96.

กฎหมายรัฐธรรมนูญ วิชากฎหมายเลือกตั้ง และวิชาระเบียบวิธีปฏิบัติของทบวงการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ได้แยกตัวออกอย่างเป็นอิสระจากวิชากฎหมายปกครองเดิม นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยฯ ยังได้ริเริ่มให้มีการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งวิชากฎหมายในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐศาสตร์ด้วยอันได้แก่ วิชากฎหมายการคลัง วิชาหลักเศรษฐศาสตร์ และวิชาลัทธิเศรษฐกิจ^{๓๔๑} ซึ่งแบบแผนความรู้ที่เป็นลักษณะของการจัดระเบียบสังคมแบบใหม่นี้ยังได้กลายมาเป็นวิชาใหม่ๆ ที่นักศึกษาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองจะได้ศึกษา การกำหนดหลักสูตรการศึกษาเช่นนี้ยังเป็นการเน้นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางสังคมเดิมที่ให้ความสำคัญกับ "ชาติกำเนิด" มาเป็นการเน้นความสำคัญของระบบคุณธรรมภายใต้กรอบของบทบัญญัติทางกฎหมายควบคู่ไปกับความสามารถของบุคคล ความสามารถในการรู้กฎหมายจึงได้กลายมาเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของผู้เป็นพลเมืองของรัฐทุกคน ด้วยเหตุที่การรู้กฎหมายนั้นจะสามารถปกป้องสิทธิแห่งความเท่าเทียมกันของตนในสังคมเสรีประชาธิปไตยที่ได้รับการสถาปนาขึ้นมาขึ้นนี้ได้ เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการกำหนดรูปแบบของสังคมแบบใหม่ขึ้นมาแล้ว ดังนั้นแบบแผนความรู้ในกระบวนการจัดการศึกษาทางกฎหมาย จึงจำต้องถูกปรับเปลี่ยนไปตามแนวคิดใหม่ที่ได้รับการกำหนดขึ้นมาด้วยในที่สุด

ความหมายของกฎหมายตามที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่ เป็นแบบแผนความรู้ในคำบรรยายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองส่วนหนึ่งยังคงความหมายเดิมไว้ เนื่องจากทั้ง--ครูผู้สอน และตำราเรียน หรือเอกสารคำสอนส่วนหนึ่งมีความสืบเนื่องมาจากช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 หากแต่ความหมายของกฎหมายที่ปรากฏในคำ--บรรยายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง กลับแฝงไว้ซึ่งการให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพโดยกำเนิดของมนุษย์มากกว่าในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีการกล่าวถึงพระราชอำนาจอันมีไม่จำกัดของพระมหากษัตริย์ตามระบอบราชาธิปไตยด้วย--ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพโดยกำเนิดของมนุษย์นี้มีรากฐานมาจากแนว--ความคิดที่ว่า "มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระและเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ละคนไม่ควรทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของผู้อื่น ตราบเท่าที่มนุษย์ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติ"^{๓๔๒} ดังนั้นกฎหมายจึง "แสดงออกเป็นเสมือนหนึ่งข้อบังคับทั้งหลายแห่งความประพฤติที่มีความมุ่งหมายจะคุ้มครองประโยชน์ทั่วไปของมนุษย์"^{๓๔๓} และการที่กฎหมายคือ "ที่รวมแห่งข้อยอมและข้อห้ามซึ่งเป็นวิถีทางทำให้บุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง สามารถขนขวายประกอบกิจการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนโดย

^{๓๔๑} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, เรื่องเดิม, หน้า 83.

^{๓๔๒} วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์-วิญญูชน, 2538), หน้า 33.

^{๓๔๓} ดอกเตอร์ เอกุต์, "ธรรมศาสตร์" หน้า 9 อ้างจาก ปราชญ์กฎหมาย ภาค 1 พ.ศ. 2476

อิสระ"³⁴⁴ ด้วยเหตุนี้บุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนนั้นจึงเป็นอิสระชนโดยแท้จริง และในความเป็นอิสระชนเช่นนี้บุคคลจึงย่อมปราศจากอำนาจใดๆ ที่อยู่นอกเหนือข้อบังคับในกฎหมายอันตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเสรีนิยมที่จะขัดขวางการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ได้ ซึ่งแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับสิทธิ และเสรีภาพโดยกำเนิดของมนุษย์นี้ก็เป็นแนวความคิดหลักที่ปรากฏอยู่ในระบบประมวลกฎหมาย ดังเช่น ประมวลกฎหมายของฝรั่งเศส

การที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองกำหนดให้มีการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์-ศาสตร์กฎหมาย (หรือวิชาตำนานกฎหมายในชื่อเดิม) ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความรู้ทางกฎหมายแบบจารีตที่ทางมหาวิทยาลัย ฯ ประสงค์ให้นักศึกษาต้องศึกษาไว้ ซึ่งผู้บรรยายได้อธิบายถึงประโยชน์ของการศึกษาวิชาดังกล่าวว่า วิชาประวัติศาสตร์กฎหมายนั้น "มีจุดมุ่งหมายจะอบรมบุคคลให้เป็นพลเมืองที่สามารถหยั่งรึกถึงคุณค่าของระเบียบแห่งชุมชนและจะช่วยทำให้ระเบียบต่างๆ แห่งชุมชนนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น"³⁴⁵ โดยเหตุที่อันจะเป็นการให้ "รู้คุณค่าของระเบียบแห่งชุมชน" และการที่จะ "ทำให้ระเบียบต่างๆ แห่งชุมชนนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น" ฉะนั้นการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายจึง "เป็นเสมือนเครื่องเพิ่มเติมอันสำคัญจะขาดเสียไม่ได้"³⁴⁶ ซึ่งหากพิจารณาในทางกลับกัน คำอธิบายนี้มีแนวคิดให้การร่างกฎหมายของไทยที่กำลังดำเนินอยู่จำต้องหวนคำนึงถึงแนวคิดทางกฎหมายเดิมที่เป็นรากฐานให้กับสังคมไทย ตลอดจนการคำนึงถึงโครงสร้างทางการเมืองแบบจารีตของไทยที่ให้ความสำคัญกับอำนาจ และความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะกับองค์พระมหากษัตริย์เองที่ทรงเคยเป็นที่มาของกฎหมายตามแนวคิดเดิมของไทยมาแล้ว ดังนั้นกฎหมายรัฐธรรมนูญจึงยังคงพระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ไว้ส่วนหนึ่งในลักษณะที่มีความสอดคล้องไปกับแนวคิดทางกฎหมายแบบจารีตของไทย ซึ่งในคำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายก็ได้ให้ความกระจ่าง และยืนยันถึงสาเหตุที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยจำต้องคงพระราชอำนาจดังกล่าวไว้ แม้จะมีใช้เป็นการคงพระราชอำนาจของพระองค์ไว้โดยสมบูรณ์เหมือนดังที่เคยเป็นมาก็ตาม

พระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ตามที่ปรากฏในคำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นได้กล่าวว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ มีพระราชอำนาจที่จะประกาศพระราชกฤษฎีกาใช้ได้ทั่วพระราชอาณาจักรในเรื่องของการบริหารประเทศบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน"³⁴⁷ แต่ในการ

³⁴⁴ ร. แลงการ์ด, "คำสอนชั้นปริญญาโท วิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง น.ศ. 2478" ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 1.

³⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³⁴⁶ เรื่องเดียวกัน

³⁴⁷ หลวงประเจิดอักษรลักษณ์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ คำสอนชั้นปริญญาตรี (พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), หน้า 120.

บริหารราชการแผ่นดินนั้น คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ที่จะรับสนองพระบรมราชโองการ แม้พระราชอำนาจที่จะทรงใช้กำลังทหารก็ต้องผ่านการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะเป็น "ผู้เห็นในการสั่งใช้กำลังทหารทศคราวไป เพราะเหตุว่าถ้ามีเหตุการณ์ที่จะต้องรับผิดชอบเกิดขึ้น คณะรัฐมนตรีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อประเทศบ้านเมือง"³⁴⁸ ซึ่งแนวความคิดนี้มีความสอดคล้องไปกับแนวคิดในกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษ ในส่วนที่เรียกว่าเป็น Rule of Law คือ การบัญญัติให้ทั้งพระมหากษัตริย์ และคณะรัฐมนตรีจำต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา³⁴⁹ ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งในสมาชิกรัฐสภา จากการเป็นผู้แทนราษฎร ดังนั้นคณะรัฐมนตรี และสมาชิกรัฐสภาจึงย่อมสามารถสนองสิ่งที่เป็เจตนารมณ์ของชนส่วนใหญ่ในชาติได้ ด้วยเหตุที่รัฐสภาเป็นที่รวมของการแสดงเจตจำนงของคนในชาติ ในนามของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยส่วนหนึ่งมาจากแต่ละส่วนของสังคมรัฐ ฉะนั้นอำนาจของผู้กุมอำนาจรัฐเดิม จึงจำต้องอยู่ภายใต้ความยินยอมของคนในชาติเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยผ่านการดำเนินงานของรัฐสภา และมีคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่ด้านการบริหารแทนองค์---พระมหากษัตริย์ผ่านความหมายที่ว่าเป็นการ "รับสนองพระบรมราชโองการ" ทั้งๆ ที่คำว่า "พระบรมราชโองการ" ในที่นี้จะเป็ "การสนองเจตนารมณ์ของคนในชาติ" มากกว่าจะเป็นการรับสนองพระบรมราชโองการจากองค์พระมหากษัตริย์ตามความหมายแบบจารีตไทย ซึ่งสิ่งนี้ก็เป็ไปตามลัทธิ และเสรีภาพที่บุคคลมีมาโดยกำเนิดภายใต้ความเสมอภาคบนพื้นฐานของลัทธิแห่งความเป็นมนุษย์ ดังที่แนวคิดนี้ถูกใช้เป็นหลักการสำคัญในระบบประมวลกฎหมายเหตนี้ "ผู้ใดจะมีฐานะนรคคิต์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นก็ดี ไม่ทำให้เกิดเอกลัทธิอย่างใดเลย"³⁵⁰ แต่เอกลัทธินี้จะคงอยู่เพียงเฉพาะกับองค์พระมหากษัตริย์เท่านั้นที่พระองค์จะเป็นผู้ทรงแต่งตั้ง รวมทั้งการปลดข้าราชการระดับชั้นอธิบดีไปจนถึงปลัดกระทรวงตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน³⁵¹ (ซึ่งออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติคือรัฐสภา) การลงพระปรมาภิไธยเพื่อการรับรอง และกลั่นกรองคำสั่งดังกล่าวของพระองค์ จึงแสดงให้เห็นถึงการยินยอมของรัฐสภาในฐานะของตัวแทนประชาชนในการยอมให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในการควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการระดับสูงได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งรวมไปถึงการแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนคณะรัฐมนตรีผู้อยู่ในฐานะผู้รับสนองพระบรมราชโองการตามความหมายแบบจารีตไทย--ภายหลังจากที่พระมหากษัตริย์ทรงยอมลงพระปรมาภิไธยแล้ว

พระราชอำนาจในการบริหารของพระมหากษัตริย์ที่เคยมีอย่างสมบูรณ์ตามแนวคิดแบบจารีตไทยได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ซึ่ง "คณะรัฐมนตรีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

³⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

³⁴⁹ วิชัย ตันศิริ, เรื่องเดิม, หน้า 23.

³⁵⁰ หลวงประเจ็ดอักษรลักษณ์, เรื่องเดิม, หน้า 221.

³⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124-125.

ชอบต่อประเทศบ้านเมือง"³⁵² เมื่อคณะรัฐมนตรีได้กลายมาเป็นผู้รับผิดชอบต่อประเทศบ้านเมืองแทนองค์พระมหากษัตริย์ จึงมีผลให้ "การติชมในกิจการแผ่นดิน... ก็จะต้องติชมคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ"³⁵³ นอกจากนี้ในคำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญก็ยังคงลัทธิที่จะ "ยับยั้ง" (Veto) กฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติอนุมัติแล้วของพระองค์ได้ ด้วยการที่จะไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติที่นายกรัฐมนตรีทูลเกล้าฯ ถวาย³⁵⁴ ทำให้ที่มาของการออกกฎหมายตามคำอธิบายนี้ จึงยังคงมีความผูกพันอยู่กับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ด้วยส่วนหนึ่งในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของชาติ แม้พระองค์จะทรงมีพระราชอำนาจที่จะทรงแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจทางนิติบัญญัติ และการบริหารตามลำดับก็ตาม พระราชอำนาจของพระองค์ก็ยังคงถูกจำกัดด้วยการที่การบริหารงานแผ่นดินที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรีนั้นมีผลให้ "กิจการในหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรต้องมีรัฐมนตรีนายหนึ่งลงนามสนองพระบรมราชโองการ"³⁵⁵ สาเหตุที่วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้พระองค์ทรงอยู่นอกเหนืออำนาจในการบริหารกิจการแผ่นดินนี้ก็เพื่อที่จะให้คณะรัฐมนตรีสามารถับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการแอบอ้างว่าเป็นการสนองพระราชประสงค์ขององค์พระมหากษัตริย์ด้วยทางหนึ่ง

การศึกษาเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของรัฐที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนี้เป็นแบบแผนความรุ่มร่ามสืบเนื่องมาจากวิชากฎหมายปกครอง ซึ่งดำเนินการบรรยายโดยหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2474 (หรือก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1 ปี) ตามแนวคิดของระบบประมวลกฎหมาย สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องจากการบรรยายวิชากฎหมายปกครองของนายปรีดี พนมยงค์ที่เห็นเด่นชัดคือ ในการบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นได้ขยายความเพิ่มเติมจากสิ่งที่นายปรีดี พนมยงค์ได้อธิบายความหมายคำว่า "รัฐบาล" ไว้เมื่อก่อนปี พ.ศ. 2475 ว่า "รัฐบาลคือ บุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดของประเทศทั้ง 3 ชนิด คือ อำนาจนิติบัญญัติกฎหมาย อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ"³⁵⁶ การแบ่งอำนาจสูงสุดของรัฐดังกล่าวจึงเป็นรากฐานให้กับการบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะขยายความว่าการใช้อำนาจสูงสุดของรัฐนั้นต้องอยู่ภายใต้สภาพของความเป็นรัฐ ซึ่ง "รัฐนั้นหมายความว่า

³⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

³⁵³ เตือน บุนนาค และไพโรจน์ ชัยนาม, คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รวมทั้งกฎหมายเลือกตั้งด้วย) ภาค 2 รัฐธรรมนูญสยาม (พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาส์น, 2477), หน้า 92.

³⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.

³⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

³⁵⁶ หลวงประดิษฐมนูธรรม, "คำอธิบายกฎหมายปกครอง" เรื่องเดิม, หน้า 296.

ว่า เป็นสมาคมการเมืองตั้งขึ้นโดยชาติ"³⁵⁷ จากการศึกษาที่ "ชาตินั้นคือคณะบุคคลรวมกันอยู่ในที่แห่งหนึ่งมีธรรมเนียมประเพณีและภาษาพูดอย่างเดียวกัน ทั้งรวมอยู่ภายใต้กฎหมายอันเดียวกัน"³⁵⁸ ดังนั้นการใช้อำนาจทั้ง 3 ที่ดำเนินการโดยรัฐ จึงต้องอยู่ภายใต้ความควบคุมอย่างเป็นอิสระของคณะบุคคลที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นชาติด้วย นอกจากนี้อำนาจสูงสุดของรัฐอันกล่าวได้ว่าเป็นอำนาจอธิปไตยนั้นยังมีอำนาจเหนือกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอำนาจที่จะบังคับบัญชากิจการทั้งภายในและภายนอกประเทศ คำอธิบายเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของรัฐจึงเป็นการลบล้างคำอธิบายเดิมที่ระบถึงพระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ที่มีอย่างไม่มี--จำกัดโดยพระราชอำนาจดังกล่าวได้กลายมาเป็นสิ่งที่เรียกว่า "อำนาจอธิปไตย" ซึ่งดำเนินการโดยรัฐผ่านอำนาจทั้ง 3 ประการ แต่ทั้งนี้การที่พระมหากษัตริย์ยังคงพระราชอำนาจในระดับหนึ่งในการกลั่นกรองการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ทำให้การใช้อำนาจรัฐจึงไม่อาจตัดขาดจากพระราชอำนาจของพระองค์ได้อย่างสมบูรณ์

เมื่ออำนาจสูงสุดของรัฐ 3 ประการอันได้แก่ อำนาจบัญญัติกฎหมาย (นิติบัญญัติ) อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการต้องอยู่ภายใต้การเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลผู้เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติ ดังนั้นบุคคลจึงย่อมมีสิทธิทางการเมืองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการใดๆ ของประเทศ โดยเป็นการมอบหมายสิทธินั้นผ่านผู้แทนราษฎรที่ตนเลือกตั้งให้มาดำเนินการแทน ซึ่งในการบรรยายวิชากฎหมายเลือกตั้งก็ได้อธิบายว่า "การเลือกตั้งโดยผู้แทนราษฎร หมายความว่า ราษฎรมิได้เลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยตรงขึ้นมา เป็นแต่เพียงเลือกผู้แทนของตนมอบหมายหน้าที่ของตนให้แก่ผู้แทนนั้นๆ ให้เลือกผู้แทนราษฎรในนามของตนอีกต่อหนึ่ง"³⁵⁹ และผู้แทนราษฎรนั้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติในข้อตกลง หรือข้อสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างตนกับราษฎรภายในเขตเลือกตั้งที่เป็นผู้เลือกตนขึ้นมา ทั้งนี้เป็นเพราะผู้แทนราษฎรนั้นจำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งเป็นคนหมู่มากเป็นหลัก ฉะนั้นผู้แทนราษฎรจึงย่อมสามารถปฏิบัติงานทางการเมืองตามอุดมการณ์ของตนได้อย่างเป็นอิสระ นอกจากนี้สิทธิของบุคคลที่จะเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐตามคำอธิบายในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลก็ได้กล่าวถึงการที่บุคคลไม่สามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐได้ โดยในการบรรยายวิชาดังกล่าวได้อธิบายว่า "สิทธิของบุคคลเป็นสิ่งที่กำหนดขีดคั้นอำนาจของรัฐ คือรัฐจะต้องไม่ทำการขัดขวางการที่มนุษย์จะถือเอาประโยชน์จากสิทธินั้นได้ โดยสะดวก แต่ทั้งนี้มนุษย์ยังหาสิทธิที่จะร้องให้รัฐทำอย่างไรไม่ เพราะรัฐมีหน้าที่เพียงไม่ขัดขวางเท่านั้น ฉะนั้นสิทธิบางอย่างเช่นสิทธิที่จะร้องขอให้รัฐช่วยเหลือเมืองที่ได้รับคามทุกข์ยาก หรือให้การศึกษาแก่พลเมืองเป็นต้น หาได้เข้าอยู่ในจำพวก

³⁵⁷ หลวงประเจิดอักษรลักษณ์, เรื่องเดิม, หน้า 16.

³⁵⁸ เรื่องเดียวกัน

³⁵⁹ หลวงประเจิดอักษรลักษณ์, กฎหมายเลือกตั้ง (พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรม-ศาสตร์และการเมือง, 2477), หน้า 8.

สิทธิของบุคคลไม่"³⁶⁰ ดังนั้นคำบรรยายในวิชาที่ว่าด้วยสิทธิของบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยตั้งในวิชากฎหมายเลือกตั้ง และวิชาที่ว่าด้วยสิทธิ และหน้าที่ของบุคคลอันเป็นส่วนสำคัญที่จะใช้ประกอบความเข้าใจในวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยเท่านั้น หากใช้เป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้ศึกษาได้ตระหนักถึงวิธีที่ตนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงไม่ ซึ่งกฎหมายได้จำกัดสิทธิในการเรียกร้องของบุคคลต่อรัฐ การเรียกร้องผ่านผู้แทนราษฎรที่ตนเลือกขึ้นมา หรือแม้กระทั่งการระบุงถึงสิทธิ และหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมสิทธิเพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล³⁶¹

รัฐธรรมนูญของไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิ และเสรีภาพอันมีมาแต่กำเนิดของมนุษย์มากกว่าสิทธิ และเสรีภาพที่กำหนดขึ้นโดยรัฐ ฉะนั้นในคำบรรยายวิชากฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลเพื่อการทำ ความเข้าใจกับกฎหมายรัฐธรรมนูญจึงอธิบายว่า "สิทธิมหาชนย่อมสำคัญกว่าสิทธิเอกชนเพราะ สิทธิของคนๆ เดียวหรือน้อยคนจำต้องหลั่นรองสิทธิของคนหมู่มาก"³⁶² โดยที่ "คนหมู่มาก" ก็คือที่มาของความหมายในการเป็นชาติอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความ เป็นรัฐ" ดังนั้นผลประโยชน์ของ เอกชนจึงย่อมอ่อนนุ่มต่อผลประโยชน์ของมหาชน³⁶³ การที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงสามารถอ้างกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินทั้งหมดของรัฐตั้งที่เคยระบุในคำบรรยายวิชากฎหมายก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 และด้วยการที่กฎหมายยินยอมให้บุคคลสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ตนยึดครองได้อย่างอิสระ ทำให้การขับไล่บุคคลออกไปให้พ้นกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของตนตามมติของสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐจึงต้องทำการชดใช้ให้แก่เจ้าของที่ดินนั้นด้วย โดย "เจ้าของจะถูกขับไล่ออกไปได้แต่ต่อเมื่อได้รับเงินค่าทำขวัญสำหรับค่าเนื้อที่ๆ ต้องเสียไป"³⁶⁴ คำอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลเหนือที่ดินจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลเหนืออำนาจใดๆ ในรัฐ หรือแม้กระทั่งรัฐเอง ซึ่งการเพิกถอนสิทธิของบุคคลออกจากกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อการอำนวยความสะดวกแก่คนหมู่มากของรัฐนั้น รัฐยังจำต้องชดใช้สิทธิเดิมของบุคคลที่ต้องสูญเสียไปเป็นมูลค่าของเงิน

นอกจากนี้ในคำบรรยายวิชากฎหมายของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองยังได้อธิบายถึงการจำกัดสิทธิของบุคคลไว้ด้วย โดยคำบรรยายส่วนหนึ่งเป็นความต่อเนื่องจากคำบรรยายวิชากฎหมายเดิมที่เคยสอนในโรงเรียนกฎหมาย ซึ่งเกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ.2475

³⁶⁰ ไพโรจน์ ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า 23.

³⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

³⁶² ขุนประเสริฐศุภมาตรา, หนังสือว่าด้วยกฎหมาย ภาคสิทธิ (พระนคร: โรงพิมพ์-นิติสาส์น, 2477), หน้า 59.

³⁶³ ร. แลงกาด์, "คำสอนชั้นปริญญาโท วิชากฎหมายที่ดิน พ.ศ.2483 " ประวัติ-ศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 367.

³⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 373.

ทำให้แนวความคิดของกฎหมายตามคำอธิบายเดิมได้ถูกนำมาใช้บรรยายในมหาวิทยาลัยวิชา-
ธรรมศาสตร์และการเมืองด้วย ภายใต้การยอมรับแนวคิดดังกล่าวของคณะกรรมการมหา-
วิทยาลัยฯ ซึ่งมีการอธิบายว่าสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการยอมรับสภาพความเป็นบุคคลตั้งแต่
อยู่ในครรภ์มารดา โดยผู้นั้นมีสิทธิที่จะรับมรดกได้ แม้เกิดมามีชีวิตอยู่เพียงนาทีเดียวในเวลา
อันสมควรที่จะพิสูจน์ได้ว่ามีความเกี่ยวพันอยู่กับผู้ตายก็ถือว่าบุคคลผู้นั้นยังคงสิทธิที่จะรับมรดก
ของผู้ตายแล้ว และสิทธิของบุคคลจะมีอย่างบริบูรณ์เมื่ออายุครบ 21 ปี ซึ่งหญิงจะเป็นอิสระ
จากบิดามารดาสามารถหาคุ้มครองได้เอง แต่หญิงผู้มียมรดกศักดิ์สิทธิ์ได้รับการจำกัดสิทธิใน
การหาคุ้มครองโดยอิสระ ซึ่ง "หญิงเกิดในตระกูลบรรดาศักดิ์อยู่ในข้อยกเว้นคือ แม้อายุเต็ม
20 ปีแล้วก็ยังห้ามอำนาจที่จะมีสามีตามอำเภอใจเต็มบริบูรณ์เช่นหญิงสามัญไม่"³⁶⁵ อำนาจ
ในการหาคุ้มครองยังคงขึ้นอยู่กับบิดาของหญิงนั้นเช่นเดียวกับหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือมี
อายุต่ำกว่า 21 ปี เนื่องจาก "บุตรที่เกิดมาเขาย่อมขึ้นชื่อตามบิดา ถ้าบิดาเป็นไพร่ ก็ต้อง
เรียกว่าเป็นไพร่ตามตระกูลบิดาจะเชิดชฝายข้างมารดาไม่ได้"³⁶⁶ นอกจากนี้เมื่อหญิง
มีสามีแล้วไม่ว่าจะมีบรรดาศักดิ์หรือไม่ก็ตามก็ต้องถูกจำกัดสิทธิในการทำนิติกรรม โดยใน
คำบรรยายวิชากฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องของสิทธิได้อธิบายว่า หญิงที่มีสามีแล้วจะถูกจำกัดสิทธิ
ในการทำนิติกรรมอันเป็นการกระทำใดๆ ก็ตามที่มีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับการจำกัด--
สิทธิผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต บุคคลผู้มึนกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ด้วยเหตุที่เพื่อ
จะเป็นการ "ป้องกันบุคคลเหล่านั้นมิให้เสียเปรียบผู้อื่นเพราะตนมีปกติไม่ฉลาดพอที่จะคัม--
ครองตนเอง"³⁶⁷ ทำให้จำต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้อื่น แต่หญิงไม่ถูกจำกัดสิทธิที่จะเข้าไปมี-
ส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งจากการดำรงตำแหน่งเป็นผู้แทนราษฎร หรือแม้กระทั่งสิทธิใน
การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

การศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีได้แก่การจัดให้มีการศึกษาในระดับปริญญาโทนั้นก็
เป็นการพัฒนา และขยายหลักสูตรการศึกษาทางกฎหมายของทางมหาวิทยาลัย ฯ ในระดับที่
ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีนี้มุ่งจะรับนักศึกษาระดับผู้ใหญ่ให้

³⁶⁵ พระยาพลาทกรธรรมพิชัย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว และมรดก
(พระนคร : มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477) หน้า 77.

³⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78.

* คำว่า "ไพร่" ในความหมายนี้ หมายถึง ผู้ที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มชนชั้นที่อยู่นอกเหนือ-
จากกลุ่มของผู้ที่ยึดมั่นอยู่ในวงศ์ตระกูลที่ตน หรือบรรพบุรุษเป็นผู้มียมรดกศักดิ์ โดยทายาทได้
รับการสืบทอดความมั่งคั่งที่นั่นผ่านลงมาในลักษณะของรูปแบบความประพฤติหนึ่งที่ได้รับการ
กำหนดให้เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นเฉพาะในกลุ่มของตน เพื่อให้มีความแตกต่างจากกลุ่มคน
ส่วนใหญ่ของประเทศ การคงความหมายของไพร่ที่ยังหลงเหลืออยู่ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลง
การปกครอง จึงหมายถึงร่องรอยของสังคมแบบศักดินาที่ยังคงมีอยู่ หากแต่คำว่า "ไพร่"
ในที่นี้จะมีความหมายแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในสังคมศักดินา

³⁶⁷ ขุนประเสริฐคุณมาตรา, เรื่องเดิม, หน้า 115.

ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพในภายหน้า ทั้งการปฏิบัติราชการ และการทำธุรกิจ ซึ่งการปฏิบัติงานในตำแหน่งสูงจำเป็นต้องมีความรู้รอบด้าน และลึกซึ้งมากขึ้น ดังนั้นในระเบียบการรับนักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญา "นิติศาสตรมหาบัณฑิต" (น.ม.) นั้น ทางมหาวิทยาลัย ฯ ได้กำหนดให้มีการศึกษาวิชากฎหมายที่ใช้ประมวลกฎหมายฝรั่งเศสเป็นหลักในคำสอน โดยจะนำประมวลกฎหมาย--ของประเทศอื่น ซึ่งรวมทั้งประมวลที่ออกก่อนและหลังมหาสงคราม (สงครามโลกครั้งที่ 1) มาเทียบเคียง³⁶⁸ ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษาปริญญาโทได้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพตามประมวลกฎหมายของฝรั่งเศสด้วย ส่วนวิชาที่นักศึกษาจะต้องศึกษานั้น มีดังนี้

1. ประวัติศาสตร์กฎหมาย
2. อาชญาวิทยา
3. กฎหมายอาชญาพิศดาร
4. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิศดาร
5. กฎหมายของประเทศแองโกลแซกซอน
6. กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลก่อนมหาสงคราม
7. กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายภายหลังมหาสงคราม³⁶⁹

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น ในระดับปริญญาตรีได้รับการขยายหลักสูตรการศึกษาขึ้นเป็น 3 ปีจากเดิม 2 ปีในปีพ.ศ. 2476 เป็นการยกระดับการศึกษาให้ได้มาตรฐานเทียบเท่าหลักสูตรปริญญาบัณฑิตในต่างประเทศ--รวมไปถึงการกำหนดให้มีการจัดลำดับเกียรตินิยมผู้สอบได้เป็นเกียรตินิยมชั้น 1 และชั้น 2 เช่นเดียวกับในต่างประเทศด้วย³⁶⁹ ส่วนการศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น ทางมหาวิทยาลัยฯ ประสบกับปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน และตำราวิชาประมวลกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่เกิดภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งยังไม่มีการจัดพิมพ์³⁷⁰ การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายในระดับสูงกว่าปริญญาตรีจึงไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างสมบูรณ์ตรงตามที่มหาวิทยาลัยฯ ได้คาดหวังไว้ ส่วนผลสำเร็จของการจัดการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี และโทนั้นตามรายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยฯ ครั้งที่ 1/2479 ในวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2479 นั้น ดร.เดือน บนนาค ในฐานะเลขาธิการมหาวิทยาลัยฯ ได้แจ้งต่อที่ประชุมว่า

³⁶⁷ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ-มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 1/2478"

³⁶⁸ "เค้าโครงหลักสูตรชั้นปริญญาโท" ธรรมศาสตร์ 50 ปี, หน้า 151.

³⁶⁹ ยวต เลิศฤทธิ, "เนติบัณฑิต 2476 กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" เรื่องเดียวกัน, หน้า 300.

³⁷⁰ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ-มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 1/2478"

"ตามที่ได้สังเกตจากผลการสอบไล่ชั้นปริญญาโท และตรีคราวนี้ ซึ่งมีการสอบเขียน ทักษะ รู้สึกว่าคุณภาพของนักศึกษาอ่อนมาก เช่นในปริญญาตรีมีผู้สอบไล่ได้ในวิชาหนึ่ง ๆ เพียงยี่สิบเปอร์เซ็นต์ บางวิชาที่ในราวห้าเปอร์เซ็นต์ ชั้นปริญญาโทก็สอบตกกันมาก"³⁷¹

สำหรับในส่วนของการศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น นายแอล. ดูปลาตร์ คณะบดีคณะนิติศาสตร์ ได้แจ้งต่อที่ประชุมในการประชุมครั้งที่ 5/2478 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2478 เกี่ยวกับ ความสนใจเข้าฟังการบรรยายของนักศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวที่จะเข้ารับ การศึกษาในสิ่งที่เบ็นกฎระเบียบใหม่ของสังคม ดังนี้

"นักศึกษาในชั้นปริญญาโทมีมาฟังคำสอนน้อยมาก วันแรกมีนักศึกษามาฟังถึง 60 คน ต่อมาลดลงเหลือ 25 และลดลงทุกทีจนครั้งหลังที่สุดมีเพียง 3 คน"³⁷²

การก่อตั้งโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2481 นั้นเกิดขึ้นตามข้อบังคับในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2480 และการก่อตั้งโรงเรียนนี้ยังเป็นความต้องการแก้ปัญหาพื้นฐานความรู้ของนักเรียน ที่ไม่เพียงพอ อันเป็นเหตุให้เมื่อสมัครเข้าเป็นนักศึกษาของทางมหาวิทยาลัยฯ แล้ว ไม่สามารถ เอนำความรู้ที่นำมาใช้เพื่อการทำมาหากินในกระบวนวิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี อย่างได้ผลดีตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของทางมหาวิทยาลัยฯ ฉะนั้นกระบวน การจัดการศึกษาของโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจึงได้จัดให้มี- ขึ้นเพื่อการเตรียมความพร้อมดังกล่าว โดยเหตุนี้การ จัดวางหลักสูตรของทางโรงเรียนฯ จึงจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ไปกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองด้วย- ซึ่งหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้รับการกำหนด ขึ้นมาให้สามารถสร้างความต่อเนื่องกับหลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิตได้ โดยกำหนดให้มีการ เน้นความรู้ทางด้านภาษา ปรัชญา และประวัติศาสตร์เป็นประการสำคัญ³⁷³ และระบุให้ นักเรียนต้องศึกษาวิชาต่างๆ ดังนี้เป็นเวลา 2 ปี ได้แก่

หลักสูตรชั้นปีที่ 1

ภาษาไทย ภาษาบาลี ศิลปกรรมและจรรยา ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ โบราณคดี พลศึกษา ดุริยางคศาสตร์ สุขวิทยา

หลักสูตรชั้นปีที่ 2

ภาษาไทย ศาสนศาสตร์ ภูมิศาสตร์แสดงชนชาติ ประวัติศาสตร์สากล ปรัชญา พลศึกษา

³⁷¹ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 1/2479"

³⁷² มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 5/2478"

³⁷³ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง "รายงานการประชุมคณะกรรมการ- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครั้งที่ 4/2479"

ดุริยางคศาสตร์ ชวเลขและนิมิตต์ หลักภาษาละติน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส^{๓๗๔}

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเกิดขึ้นมาเพื่อสนองอุดมการณ์-เสรีนิยมประชาธิปไตยของคณะราษฎร ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 มิได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของชนส่วนใหญ่ในชาติ จึงทำให้พัฒนาการของสังคมไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิธิปไตยสู่ระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยได้เป็นการวิวัฒน์ไปตามธรรมชาติของสังคม เนื่องจากการเรียนรัฐศาสต์แบบใหม่ของสังคม เพื่อการตระหนักถึงประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบนั้นได้กระจุกตัวอยู่เพียงในกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจึงมิใช่เป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชาติ ดังนั้นความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงราวกับว่าเป็นการบังคับให้คนส่วนใหญ่ในชาติจำต้องเรียนรัฐศาสต์แบบใหม่ ๆ เหล่านั้น ความสนใจของบุคคลที่จะเข้ารับการฟังคำบรรยายประกอบการศึกษาในระดับปริญญาโท จึงสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในประโยชน์ของการพัฒนาสังคมให้ เป็นไปตามแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น

ด้วยลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ทางกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐ กอปรกับความไม่พร้อมของประชาชนส่วนใหญ่จากการขาดพื้นฐานความรู้ที่จะนำมาทำความเข้าใจกับกฎหมายแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยได้อย่างดีพอ ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิของบุคคลขึ้นในหลายประการ แม้ในการบรรยายวิชากฎหมายยังบ่งบอกถึงความเป็นอิสระของบุคคลที่มากขึ้นกว่าเดิมนั้นก็ตาม แต่บุคคลยังไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรยังคงต้องเลือกตั้งโดยผ่านผู้อื่นอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้การร้องขอให้ผู้แทนราษฎรที่ตนเลือกเข้าไปนั้นสนองเจตนารมณ์ของตนก็ไม่อาจกระทำได้ เช่นเดียวกับสิทธิในการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่เพียงไม่ขัดขวางสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลเท่านั้น ทั้งนี้ในการดำเนินการของรัฐนั้นจะอยู่ในลักษณะของการประนีประนอมกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ด้วยในระดับหนึ่ง ซึ่งพระองค์ก็มีสิทธิที่จะทรงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบการดำเนินการของรัฐผ่านพระราชอำนาจในการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง และการกลั่นกรองกฎหมายของพระองค์ก็ยังคงมีสิทธิยับยั้งการประกาศใช้ไว้ด้วย ดังที่ปรากฏในคำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ การที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้คงวิชากฎหมายที่ใช้บรรยายในโรงเรียนกฎหมายบางวิชา เช่น วิชากฎหมายครอบครัว และมรดกทำให้คำอธิบายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของบุคคลยังมีการกล่าวถึงสิทธิส่วนบุคคลอันเกิดจากความแตกต่างตามสถานภาพ ซึ่งได้รับมาจากจารีตประเพณีด้วย ตามคำอธิบายนี้สิทธิของหญิงบรรดาคักดีจะมีน้อยกว่าสิทธิของหญิงสามัญบุรุษแล้ว เนื่องจากการคงความสำคัญในความหมายของ "ชาติกำเนิด" ของบุคคลที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิธิปไตย ดังนั้นหญิงจึงถูกจำกัดสิทธิมากกว่าชาย โดยเฉพาะหญิงผู้มีบรรดาคักดี นอกจากนี้หญิงผู้มีสามีแล้วก็ไม่อาจทำนิติกรรมได้ด้วยตนเองเช่นกัน ทำให้ชายมีอำนาจ

^{๓๗๔} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, เรื่องเดิม, หน้า 78.

เหนือหญิงตามคำอธิบายนี้ แต่หญิงก็ยังคงมีสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับชาย

เมื่อพลเมืองของรัฐไม่เกิดความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐได้อย่างสมบูรณ์ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่จัดขึ้น ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจึงเป็นการเรียนรู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเท่านั้น สิ่งปรากฏอยู่ในแบบแผนความรู้ของทางมหาวิทยาลัยฯ เป็นเพียงการอธิบายถึงสิทธิ และเสรีภาพที่บุคคลควรจะได้รับตามแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยของชาวตะวันตกที่ว่าบุคคลควรมีอยู่อย่างเสมอภาค แต่คำอธิบายในเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของบุคคลก็ยังคงมีอยู่ ฉะนั้นเสรีภาพที่บุคคลจะได้รับจึงต้องถูกจำกัดลงด้วยตามคำอธิบายนี้